

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Камен Лозев,
катедра „Философски и политически науки” при ЮЗУ „Неофит Рилски“,
член на научната комисия
за придобиване на образователната и научна степен „доктор“
по професионално направление 2.3 „Философия“, научна област „Логика“
на кандидата Атанас Красимиров Анов

Дисертацията на Атанас Анов, макар че има определено интердисциплинарен характер, е фокусирана най-вече върху полето на биоетиката. Именно в посветените на това поле части от дисертацията виждам ценните и приноси моменти в нея. Към днешна дата това е и полето на непосредствената професионална реализация на дисертанта. Той работи кат асистент в Медицинския университет – Плевен, в специалност „Медицинска етика“, „Биоетика”.

Ако трябва накратко да характеризирам изминатия до момента път на кандидата, следва да отбележа, че е роден през 1988 г. и след като получава средно образование, продължава в редовна форма обучението си в Софийски университет „Св. Климент Охридски“, специалност „Философия”. До 2012 г. завършва двете образователно-квалификационни форми на обучение – бакалавърската и магистърската и след конкурс заема академичната длъжност „асистент” в упоменатата по-горе институция.

Към момента Атанас Анов има вече осем научни публикации, всички тясно свързани с темата на дисертацията му и по-специално с творчеството на Джон Остин, един от основните автори в дисертацията, чиито идеи образуват теоретичния гръбнак на изследването. В много отношения дисертацията представлява разширяване и задълбочаване на развиваните в тези публикации тези. Друг важен момент, заслужаващ внимание, е редовното участие на дисертанта в научни конференции, в това число и в чужбина, както и членството му в няколко международни и български организации.

Заглавието на предложението за рецензия труд е „Теория на речевите актове в биоетичната проблематика“ и тази формулировка адекватно отразява съдържанието на работата. Дисертацията е в обем от 175 стр., структурирани в три глави с увод и заключение и приложен списък на използваната литература на български и английски език. Авторефератът съответства напълно на дисертационния труд.

В българската философска литература не са много четивата, разискващи теми от философията на всекидневния език, а и изобщо от по-широкото поле на философията на езика. Още по-малко пък (или напълно липсват) теоретико-приложни работи, в които, какъвто е случаят, се дискутират проблеми и подходи на практическото приложение на общотеоретични доктрини към конкретното поле на биоетиката. В този смисъл намирам дисертацията за пионерска по своя характер.

Най-важната според мен глава в работата е глава трета, но сама по себе си тя не може да се чете и разбере, защото изложението е така конструирано, че задължава да се премине през предходните етапи – увода и първите две глави. Какво е тяхното съдържание?

Мисля, че е постижение прецизното формулиране на целта на дисертацията още в началните страници: а именно, Антонов казва, че стремежът му е да изясни логиката на моралното и правното действие в една конкретна област, очертавайки прагматичните приложения на група идеи и подходи, почерпени от няколко научни области – логика, философия на езика, биоетика и право. Както вече посочих, Джон Остин с неговата теория на речевите актове и тяхната класификация застава в центъра на изследването. Първа глава е изцяло посветена на това: пред нас застава философът Остин като важен етап в развитието на аналитичната философия, опонент на своите предшественици – „гиганти“, както ги нарича Соумс, имайки предвид бащите на аналитичната философия Фреге и Ръсел. Иновативността на Остиновата теория се състои в това, че откроява, дефинира, свършено нов предмет на изследване, а именно, речевите актове, с които „извършваме определени действия“. Този тип изказвания са лингвистични единици, които не описват факти и следователно нямат стойност по истинност. Вместо въпроса за тяхната истинност или неистинност характерното питане за тях е дали са сполучливи или несполучливи. Така Антонов ни насочва към важния проблем за условията, гарантиращи успеха на речевите актове, а именно, наличието на определена конвенционална процедура, която ангажираните лица трябва да изпълнят правилно и пълно, съобразявайки поведението си с изискванията на приетите норми и задължения характерни за случая.

Следва да се отбележи, че в първа глава особено внимание е отделено на вердикативите и това е обяснимо с оглед на последващото съдържание на работата. Характерно за тази група изказвания е, че с тях отсъждаме, преценяваме или даваме заключения за факти и ценности. Вердикативите очевидно са свързани с констативите и за разлика от другите групи разглеждани изказвания изискват привеждането на

доказателства. Освен това вердикативите са свързани с моралните и правни ценности и това въвлича в изследването и други научни области, с което дисертацията придобива интердисциплинарен характер.

Втора глава се занимава с връзката между логиката, езика и правото. Анов разглежда правната логика като основана на логическите закони и анализира понятията правен силогизъм, принцип и правило. Тук е изяснено понятието мета-констативи с неговите императивни аспекти, като се подчертава, че мета-констативите са вградени в различните етични кодекси за професионално поведение. Обсъждането характерно стига до проблема – можем ли да говорим при императивите за наличието на стойност по истинност. Вглеждането в спецификата на заповедите и командите ни води към своеобразен тип информация, получена чрез разглеждане на условията за тяхното изпълнение. Според Анов получаването на такава информация е възможно, но не по дедуктивен път. В този контекст е представена и общата структура на логиката на правното действие – прилагането на констатив, мета-констатив и перформатив. Тази структура е по принцип характерна и за етичното поведение, но с уговорката, че моралната постъпка изхожда от много повече мета-констативи.

Според мен най-интересните и иновативни страници в дисертацията са с номера между 99 и 130. Те съставляват глава трета, озаглавена „Речеви актове в биоетиката”. Тук Анов демонстрира на практика как аналитичният метод „намира своята реализация... в медицинския дискурс” (с 99). Черпейки от опита на автори като Казем Садег-Задех, които вече имат резултати в подобни анализи, в тази трета глава Анов експлицира поставянето на диагноза като речеви акт; изследва ролята и функциите на речевите актове в процеса на вземането на информирано съгласие, както и приемането на етически решения. В последните страници е разяснена логиката на моралното действие на основата на анализа на няколко методологии за взимане на етическо решение.

С особен интерес проучих параграф 3.2 „Речеви актове и информирано съгласие” (104 - 117). Напълно одобрявам избора от автора не просто *аналитичен*, но *историко-аналитичен* подход при развитието на тази тема, защото само чрез проследяването на генезиса и налагането на идеите и подхода на информирано съгласие в медицината добиваме реална представа за социалното значение на тези проблеми, за тяхната обвързаност с идеите за естествените човешки права, информирането и образоването на общността, преодоляването на патернализма в отношението лекар-пациент и пр. Очевидно Анов притежава широтата на историческия

поглед, както и изследователския интерес към тези проблеми и заслужава в бъдеще да бъде насърчен подробно и обширно да анализира тази проблематика, което ще е само от полза за професионално-преподавателската му дейност.

Последните страници на дисертацията са посветени на логиката на моралното действие и методологиите при вземането на етично решение в медицинската практика. Вещо е представен тристъпковият аристотелиански метод, след което в сравнителен план са изложени методите на Томазма и Сиглър. В този контекст е представена и собствената методология за етичен анализ на професор Силвия Александрова-Янкуловска, в която ясно е открояна логиката на моралното действие (сс. 125 – 139). Внимателно са изяснени всички фази на тази методология, за да се наложи изводът, че моралните отсъждания в прагматично ориентираните дискурси представляват действия с много динамична природа, която методите винаги трябва да отчитат.

В заключение на моето становище си позволявам две критични бележки по отношение на дисертацията. Първата се отнася до автореферата. Според мен в него по-ясно и категорично трябва да присъства изложение на приносните моменти на научния труд. Такива безспорно има както в теоретичен, така и в практически план. Още повече, че професионално авторът е свързан с изследваното поле и не би трябвало изобщо да плаща дан на излишна скромност или завишена научна самовзискателност. Нека повторя, че подобни разработки в българската философска литература са рядкост и според мен общо задължение е появата им да бъде насърчавана. Втората ми забележка е техническа и се отнася до недостатъчна прецизност при писането и допускането на редица места в текстовете и на дисертацията, и на автореферата на граматически грешки.

Като изхождам от безспорните качества на дисертацията, описани в горекананото, изразявам своята положителна преценка за нея като покриваща всички изисквания на Закона за научните степени и звания. Препоръчвам и на останалите членове на научното жури да гласуват заедно с мен за присъждане на Атанас Анев на образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 2.3.

Философия (Логика).

19 декември 2017 г.

доц. д-р Камен Лозев